6
17-c
28

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
29 A
37

iotheca
ll. Rom.
. Jesu

Google

G Mc. 28

Digitized by Google

Digitized by Google

EX
OVIDIANIS
ΜΕΤΑΜΟΡΦΟΣΕΩΝ
LIBRIS
ELECTORVM TOTIDEM,
cum ſectionibus, & argu-
mentis nouis.

LIBER I.

ROMAE
Typis Fabij de Falco. MDCLXVII.

Superiorum permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANU

Digitized by Google

Digitized by Google

ELECTORVM

EX

METAMORPHOSI

ARGVMENTVM, SIVE SVMMA primæ Sectionis.

PROPOSITIO, INVOCATIO, narrationis initium à Chao.

SECTIO I.

BIBLIOTECA VITTORIO E...

IN noua fert animus mutatas dicere
formas
Corpora. Dij cœptis (nam vos mu-
taſtis & illas)
Aſpirate meis, primaq. ab origine mundi
Ad mea pe rpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare, & terras, & quod tegit omnia, cælũ,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe.
Quem dixere Chaos, RVDIS, INDIGESTAQ.
MOLFS.
Nec quicquam niſi pondus iners, congeſtaq. eodẽ
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullas adhuc mundo, præbebat lumina Titan:

Nec noua creſcendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus,
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque erat & tellus, illic & pontus, & aër.
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aer; nulli ſua forma manebat:
Obſtabatq. alijs aliud: quia corpore in vno
FRIGIDA PVGNABANT CALIDIS HVMENTIA SICCIS.
MOLLIA CVM DVRIS, SINE PONDERE HABENTIA PONDVS,

I I.

Digeſtio τοῦ χάους in quatuor elementa: eorum qualitates, & poſitura.

HAnc deus, & melior litem natura diremit.
Nam cælo terras, & terris abſcidit vndas,
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aere cælum.
Quæ poſtquam euoluit, cæcoque exemit aceruo,
Diſſociata locis concordi pace ligauit.
Ignea conuexi vis,& ſine pondere cæli
Emicuit, ſummaq. locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aer illi leuitate, locoq.
Denſior hic tellus, elementaq. grandia traxit,
Et preſſa eſt grauitate ſui: circumfluus humor
Vltima poſſedit, ſolidumq. coercuit orbem.

Digitized by Google

III.

Terræ, æquarumq. conformatio, diſtinctio, Cæleſtes quinque zonæ, ac terreſtres totidẽ.

SIc vbi diſpoſitam, quiſquis fuit ille deorum,
Congeriẽ ſecuit, ſectamq. in membra redegit
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomerauit in orbis:
Tum freta diffudit, rapidiſq. tumeſcere ventis
Iuſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit, & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſq.,
Fluminaq. obliquis cinxit decliuia ripis,
Quæ diuerſa locis partim ſorbentur ab ipſa,
In mare perueniunt partim; campoq. recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Iuſſit & extendi campos, ſubſidere valles:
Fronde tegi ſyluas, lapidoſos ſurgere montes.
Vtq. duę dextra cælum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis:
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem.
Cura dei, totidem plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramq. locauit
Temperiemq. dedit miſta cum frigore flamma,

IV. *Aeri leuitas, & peculium. Quatuor venti, eorumq. regiones.*

IMminet his aer, qui quanto eſt pondere terræ,
Pondere aquæ leuior, tanto eſt oneroſior igne,

Digitized by Google

Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Iuſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoq. non paſſim mundi frabricator habendũ
Aera permiſit: vix nunc obſiſtitur illis,
(Cum ſua quiſque regat diuerſo flamina tractu)
Quin lanient mundum; TANTA EST DISCORDIA FRATRVM.
Eurus ad auroram, Nabatheaq. regna receſſit,
Perſidaq,, & radijs iuga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ littora ſole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Schythiã, ſeptemq. triones
Horrifer inuaſit Boreas: contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluuioq. madeſcit ab Auſtro;

V.

Ignis, & cælum in ſummo. Singularum mundi partium incolæ, & animantes.

HAec ſuper impoſuit liquidum, & grauitate carentem.
Aethera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ita limitibus diſcreuerat omnia certis:
Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub ipſa
Sidera, cœperunt toto fulgeſcere cælo.
Neu regio foret vlla ſuis, animalibus orba,
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæq. deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus vndæ:
Terra feras cæpit, volucres agitabilis aer.

Ho-

VI.

Hominis fabricatio, & diuina excellentia.

SANCTIVS HIS ANIMAL, MENTISQ.
CAPACIVS ALTAE
DEERAT ADHVC, ET QVOD DOMINA-
RI IN CAETERA POSSET.
NATVS HOMO EST: Siue hunc diuino ſe-
mine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo.
Siue recens tellus, ſeductaq nuper ab alto
Aethere cognati retinebat ſemina cæli.
Quam ſatus Iapeto miſtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
PRONAQ. CVM SPECTENT ANIMALIA
CAETERA TERRAM,
OS HOMINI SVBLIME DEDIT, COE-
LVMQ. TVERI.
IVSSIT, ET ERECTOS AD SIDERA
TOLLERE VVLTVS.
Sic modo quæ fuerat rudis, & ſine imagine tellus
Induit ignotas hominum conuerſa figuras.

VII.

Quatuor ſæcula: ac primum de aureo.

AVrea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumq. colebat.
Pœna, metuſq. aberant: nec verba minantia fixo
Aere ligabantur; nec ſupplex turba timebat.

Iudicis ora ſui : ſed erant ſine iudice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum vt viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat vndas;
Nullaq; mortates, præter ſua, littora norant.
Nondnm præcipites cingebant oppida foſſæ;
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat : ſine militis vſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoque Immunis, raſtroq. intacta, nec vllis
Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus:
Contentiq. cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaq. fraga legebant,
Cornaq. & in duris hærentia mora rubetis.
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.
Ver erat æternum: placidiq. repentibus auris
Mulçebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Neç renouatus ager grauidus canebat ariſtis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant;
Flauaq. de viridi ſtillabant ilice Mella.

VIII.

De Argenteo.

POſtquam Saturno tenebrosa in artara miſſo
Sub Ioue mundus erat, ſubijtq; argentea proles
Auro deterior, fuluo pretioſior ære.
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perq; hyemes, æſtuſq. & inæquales autumnos,

Et

Digitized by Google

Et breue ver, ſpatijs exegit quatuor annum.
Tum primùm ſiccis aer feruoribus vſtus
Canduit, & ventis glacies aſtricta pependit.
Tum primum ſubiere domos; domus antra fuere,
Et denſi frutices, & iunctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſiq. iugo gemuere iuuenci.

IX.

De æneo, & ferreo.

TErtia poſt illam ſucceſſit ahenea proles,
Sæuior ingenijs, & ad horrida prõptior arma;
Non ſcelerata tamen. De duro eſt vltima ferro.
Protinus irrupit venæ peioris in æuum
Omne nefas. FVGERE PVDOR, VERVMQ. FIDESQ.
IN QVORVM SVBIERE LOCVM FRAVDESQ. DOLIQ.
INSIDIÆQ. ET VIS, ET AMOR SCELERATVS HABENDI.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæq; diù ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultauere carinæ:
Communemq. prius, ceu lumina ſolis, & auras,
Cautus humum longo ſignauit limite menſor.
Nec tantum ſegetes, alimentaq. debita diues
Poſcebatur humus: ſed itum eſt in viſcera terræ,

Digitized by Google

EFFODIVNTVR OPES, IRRITAMENTA MALORVM.

Iamq. nocens ferrum, FERROQ. NOCENTIVS AVRVM.
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat vtroq.
Sanguineaq. manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus:
Non ſocer à genero: fratrũ quoq. gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
VICTA IACET PIETAS: & Virgo cæde madentes.
Vltima cæleſtum terras Aſtræa reliquit:

X

Gigantum ob cælum oppugnatum pœna: eorumdem impia, & ſanguinaria poſteritas.

NEue foret terris ſecurior arduus æther,
Affectaſſe ferunt regnum cæleſte gigantes,
Altaq. congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympũ
Fulmine, & excuſſit ſubiectum Pelion Oſſæ.
Obruta mole ſua cum corpora dira iacerent.
Perfuſam multo natorum ſanguine matrem
Immaduiſſe ferunt, calidumq animaſſe cruorem,
Et ne nulla ſuæ ſtirpis monimenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. SED ET ILLA PROPAGO CON-

Digitized by Google

CONTEMPTRIX SVPERVM, SAEVAEQ. AVIDISSIMA CAEDIS,
ET VIOLENTA FVIT. SCIRES E SANGVINE NATAM.

XI.

Ira, & habitu concionaturi Iouis, deorum conuentus, circuli lactei hypotipoſis.

QVæ pater vt ſumma vidit Saturnius arce,
Ingemit, & facto non dum vulgata recenti
Fœda Licaoniæ referens conuiuia menſæ,
Ingentes animos, dignas Ioue, concipit iras,
Conciliumq. vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, cælo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo:
Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta Tonantis,
Regalemq. domum: dextra, læuaq. Deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuerſa locis: à fronte potentes
Cælicolæ, clariq. ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt, quem, ſi verbis, audacia detur
Haud timeam magni dixiſſe palatia cæli.
Ergo vbi marmoreo ſuperi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque quaterque
Cæſariem: cum qua terram, mare, ſidera mouit.
Talibus inde modis ora indignantia ſoluit.

Oratio

XII.

Oratio Iouis de extinguendo ob ſcceleratos mores humano genere. Inſeritur blandimentum Auguſto Cæſari.

NOn ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempeſtate fui, qua centum quiſq. parabat
Inijcere anguipedum captiuo brachia cœlo.
Nā quāquā ferus hoſtis erat, tamen illud ab vno
Corpore, & ex vna pendebat origine bellum:
Nunc mihi, quà totum Nereus circumſonat orbē,
Perdendum eſt mortale genus: per flumina iuro
Infera, ſub terras, ſtygio labentia luco,
CVNCTA PRIVS TETANDA: SED IMMEDICABILE VVLNVS
ENSE RECIDENDVM EST, NE PARS SINCERA TRAHATVR.
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Fanui,
Et Nimphæ, Satyriq., & monticolæ Syluani.
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare ſinamus,
An ſatis, o ſuperi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi qui fulmen, qui vos habeoq., regoq.,
Struxerit inſidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudiiſq. ardentibus auſum,
Talia depoſcunt. Sic, cum manus impia ſæuit
Sanguine Cæſareo Romanum extinguere nomen
Attonitum tanto ſubitæ terrore ruinæ

Huma-

Humanum genus eſt ; totuſq. perhorruit orbis.
Quam fuit illa Ioui, qui poſtquam voce, manuq.
Murmura compreſſit, tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit vt clamor preſſus grauitate regentis,
Iupiter hoc iterum ſermone ſilentia rupit.

XIII.

In Ioue immunitas Lycaonis, eius ſupplicium.

ILle quidem pœnas (curā hanc dimittite) ſoluit:
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo.
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſint vbiq repertū,
Enumerare, minor fuit ipſa infantia vero,
Mænala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi
Arcados hinc ſedes, & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum: vulguſq. precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon.
Mox, ait, experiar, deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis, nec erit dubitabile verum.
Nocte grauem ſomno nec opina perdere morte
Me parat: hæc illi placet experientia veri
Nec contentus eo eſt, miſſi de gente Moloſſi
Obſidis vnius iugulum mucrone reſoluit;
Atque ita ſemineces partim feruentibus artus

Mol-

Mollit aquis, partim ſubiecto torruit igni
Quos ſimul impoſuit menſis. Ego vindice flãma
In dominum dignos euerti ſecta penates.
Territus ipſe fugit, nactuſq. ſilentia ruris,
Exululat, fruſtraq. loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem: ſolitæq. cupidinecædis
Vtitur in pecudes,& nunc quoq. ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti:
Fit lupus, & veteris ſeruat veſtigia formæ:
Canicies eadem eſt, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent. eadem feritatis imago eſt.
Occidit vna domus: ſed non domus vna perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erinnys,
IN FACINVS IVRASSE PVTES, dent ocyus omnes.
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas:

XIV.

Deorum aſſenſus; in homines Sympathia, Iouis de noua ſobole promiſſum: & cur mundus non ignibus, ſed aquis puniendus.

Dicta Iouis pars voce probãt, ſtimuloſq. fremẽti
Adiiciunt: alii partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: & quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant: quis ſit laturus in aras
Thura. feriſne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (ſibi enim fore cætera curæ)
Rex

Digitized by Google

Rex ſuperum trepidare vetat: ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira:
Iamq. erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totuſq; ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaq. regia cæli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum
Pœna placet diuerſa: genus mortale ſub vndis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cælo.

XV.

Diluuij feſtiuiſſima deſcriptio.

PRotinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris;
Et quæcunq. fugant inductas flamina nubes:
Emittitq. Notum: madidis Notus euolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba grauis nimbis. canis fluit vnda capillis;
Fronte ſedent nebulæ: rorant, pennæq. ſinuſq.
Vtq. manu latè pendentia nubila preſſit,
Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi;
Nuntia Iunonis varios induta colores,
Concipit iris aquas, alimentaq. nubibus affert;
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longiq. perit labor irritus anni.
Nec cœlo contenta ſuo eſt Iouis ira; ſed illum
Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.

Con-

Conuocat hic amnes : qui poſtquam tecta tyrāni
Intrauere ſui : Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, vtendum: vires effundite veſtras :
(ſic opus eſt) aperite domos: ac mole remota
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Iuſſerat; hi redeunt , ac fontibus ora relaxant
Et defrænato voluuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit, at illa
Intremuit, motuq. vias, patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos ,
Cumq. ſatis arbuſta ſimul, pecudeſq., viroſq.,
Tectaq., cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit; potuitq reſiſtere tanto
Indeiecta malo : culmen tamen altius huius
Vnda tegit, preſſæq. latent ſub gurgite turres.

XVI.

Continuatur deſcriptio .

IAmq: mare, & tellus nullū diſcrimen habebant.
Omnia pontus erant: deerant quoq. littera pōto.
Occupat hic collem: cymba ſedet alter adunca ,
Et ducit remos illic , vbi nuper ararat.
Ille ſuper ſegetes, aut merſæ culmina villæ
Nauigat: hic ſumma piſcē deprehēdit in vlmo,
Figitur in viridi (ſic fors tulit) anchora prato:
Aut ſubiecta terunt curuæ vineta carinæ.
Et modò quà graciles gramen carpſere capellæ:
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora Phocæ.

Mi-

Mirantur ſub aqua lucos, vrbeſq; domoſque
Nereides, ſyluaſque tenent delphines; & altis
Incurſant ramis, agitataq. robora pulſant.
Nat lupus inter oues: fuluos vehit vnda leones:
Vnda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia ceruo.
Quæſitiſq. diu terris, vbi ſiſtere poſſit,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque noui montana cacumina fluctus.
Maxima pars vndà rapitur: quibus vnda pepercit,
Illos longà domant inopi ieiunia victu.

XVII.

Mons Parnaſſus, & eò delati Deucalion cùm Pyrrha, coniuges integerrimi. Venus fatiloqua.

SEparat Aonius Actæis Phocis ab aruis
Terra ferax, dum terra fuit: ſed tẽpore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus,
Nomine Parnaſſus, ſuperatq; cacumine nubes.
Hic vbi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum conſorte thori, parua rate vectus adhæſit,
Corycidas Nymphas, & numina montis adorat;
Fatidicamq; Themin, quæ tunc oracla tenebat.
NON ILLO MELIOR QVISQVAM, NEC AMANTIOR AEQVI

Digitized by Google

VIR FVIT, AVT ILLA REVERENTIOR VLLA DEORVM.

XVIII.

Iuppiter, & Neptunus cœlum, aquas, terras in priſtinum reſtituunt.

IVppiter vt liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et custodisse videt de tot modo millibus vnũ,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus vnam:
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila diſiecit, nimbiſq. Aquilone remotis,
Et cœlo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet: poſitoq. tricuſpide telo,
Mulcet aquas rector pelagi: ſupraq. profundum
Extantem, atq. humeros innato murice tectum,
Cœruleum Tritona vocat, conchaq. ſonanti
Inſpirare iubet; fluctuſq. & flumina ſigno
Iam revocare dato. caua buccina ſumitur illi
Tortilis in latum, quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina, quæ in medio concepit vbi aëra ponto,
Littora voce replet ſub vtroq. iacentia Phœbo.
Tum quoq. vt ora dei madidò rorantia barba
Contigit, & cecinit iuſſos inflata receſſus,
Omnibus audita eſt telluris, & æquoris vndis:
Et quibus eſt vndis audita, coercuit omnes.
Iã mare littus habet: plenos capit alueus amnes:
Flumina ſubſidunt: colles exire videntur:
Surgit humus: creſcunt loca decreſcẽtibus vndis.

Poſtq.

Digitized by Google

Poſtq. diem longam nudata cacumina ſyluæ
Oſtendunt, limumq. tenent in fronde relictum.

XIX.

Deucalionis ſuper deletis mortalibus querimonia flebilis, & in vxorem ἦθος.

REdditus orbis erat, quẽ poſtquã vidit apertũ,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis.
O ſoror, ò coniux, ò fæmina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus iunxit; nunc ipſa pericula iungunt:
Terrarum quaſcumque vident occaſus, & ortus,
Nos duo turba ſumus: poſſedit cætera pontus.
Hæc quoq. adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis: terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animus, miſeranda, foret? quo ſola timorẽ
Ferre modò poſſes? quo conſolante dolores?
Nãq. ego (crede mihi) ſi te quoq: pontus haberet,
Te ſequerer coniux, & me quoq. pontus haberet.
O vtinam poſſem populos reparare paternis
Artibus, atq. animos formatæ infundere terræ.
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus:
(SIC VISVM SVPERIS) hominumq. exempla manemus.

XX.

Oraculum Themidis inuolutius: eius falſa coniectio, ſeu interpretatio.

DIxerat, & flebant: placuit cœleſte precati
Numen,& auxiliũ per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt:adeunt pariter Cephiſidas vndas,
Et nondum liquidas, ſed iam vada nota ſecantes.
Inde vbi libatos irrorauere liquores
Veſtibus, & capiti, flectunt veſtigia ſacræ
Ad delubra deæ: quorum faſtigia turpi
Pallebant muſco: ſtabantq. ſine ignibus aræ.
Vt templi tetigere gradus, procumbit vterque
Pronus humi, gelidoq. pauens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita: Si precibus,dixerunt,numina iuſtis
Victa remolleſcunt; ſi flectitur ira deorum,
Dic,Themi,qua generis damnũ reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem mitiſſima rebus.
Mota dea eſt, ſortemque dedit: DISCEDITE TEMPLO,
ET VELATE CAPVT, CINCTASQ. RESOLVITE VESTES;
OSSAQ. POST TERGVM MAGNAE IACTATE PARENTIS.
Obſtupuere diu: rumpitq. ſilentia voce
Pyrrha prior, iuſſiſq. deæ parere recuſat:
Detq. ſibi veniam pauido rogat ore: pauetq.
Lædere iactatis maternas oſſibus vmbras.

Interea

Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeq. volutant.

XXI.

Verus oraculi intellectus, lapidumq; trans tergum ab vtroque iactorum in mares, fæminaſq. conuerſio.

INde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet: &, aut fallax, ait, eſt ſolertia nobis:
Aut pia ſunt, nullumq. nefas oracula ſuadent.
MAGNA PARENS TERRA EST: lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici; iacere hos poſt terga iubemur.
Coniugis augurio quamquam Titania mota eſt,
Spes tamen in dubio eſt: adeò cœleſtibus ambo
Diffidunt monitis. SED QVID TENTARE NOCEBIT?
Diſcedunt, velantq. caput, tunicaſq. recingunt:
Et iuſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (QVIS HOC CREDAT, NISI SIT PRO TESTE VETVSTAS?)
Ponere duritiem cœpere, ſuumq. rigorem:
Molliriq. mora, mollitaq. ducere formam.
Mox, vbi creuerunt, naturaq. mitior illis
Contigit; vt quædam, ſic non manifeſta videri
Forma poteſt hominis; ſed vti de marmore cœpta
Non exacta ſatis, rudibuſq. ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,

Digitized by Google

Et terrena fuit, verſa eſt in corporis vſum.
Quod ſolidum eſt, flectiq. nequit, mutatur in oſſa.
Quæ modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit.
Inq. breui ſpatio, ſuperorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virorum;
Et de fæmineo reparata eſt fæmina iactu.
Inde genus durum ſumus, experienſq. laborum,
ET DOCVMENTA DAMVS, QVA SIMVS
ORIGINE NATI.

XXII.

Animalium è cænoſo humore, & ardore ſolis παλεγγενεσία. Nili aqua ζῳογονητική.

CAetera diuerſis tellus animalia formis
Sponte ſua peperit, poſtquam vetus humor ab (igne
Percaluit ſolis, cœnumq. vdæq. paludes
Intumuere æſtu: fœcundaq. ſemina rerum
Viuaci nutrita ſolo, ceu matris in aluo,
Creuerunt, faciemq. aliquam cepere morando.
Sic vbi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alueo,
Aethereoq. recens exarſit ſidere limus,
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inueniunt, & in his quædã modo cœpta per ipsũ
Naſcendi ſpatium, quædam imperfecta, ſuiſq.
Trunca vident humeris: & eodem corpore ſæpe
Altera pars viuit; rudis eſt pars altera tellus.
Quippe vbi temperiem ſumpſere humorq. calorq.
Con-

Digitized by Google

Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq. ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus oẽs
Res creat,& diſcors concordia fœtibus apta eſt.
Ergo vbi diluuio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoq. recanduit æſtu,
Edidit innumeras ſpecies: partimq. figuras
Reddidit antiquas: partim noua monſtra creauit.

XXIII.

Python ingens draco ab Apolline interemptus. Pythia, ludi ob rei memoriam inſtituti.

ILla quidẽ nollet: ſed te quoq. maxime Python
Tum genuit: populiſq. nouis, incognite ſerpens,
Terror eras: tantum ſpatij de monte tenebas.
Hunc deus arcitenens,& numquam talibus annis
Ante, niſi in damis, capreiſq. fugacibus vſus,
Mille grauem telis, exhauſta pæne pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neuè operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.
Hic iuuenum quicumq. manu, pedibuſve, rotave
Vicerat, eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat, longoq: decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

XXIV.

Daphnes ſtudium venaticum, cultus neglectio, cuius nuptias Phœbus ambit fruſtra: fugit concitatiſſimè, & precibus in laurum concedit. Eius arboris Apollineus honos, perpetuaq. viriditas.

PRimus amor Phœbi, Daphne Peneeïa, quem
Fors ignara dedit, ſed ſæua Cupidinis ira (non
Syluarum latebris, captiuarumq. ferarum
Exuuijs gaudens, innuptæq. æmula Phœbes.
Vitta coercebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere: illa auerſata petentes,
Impatiens, experſq. viri nemora auia luſtrat,
NEC QVID HYMEN, QVID AMOR, SIBI QVID CONNVBIA, CVRAT:
Sæpè pater dixit: generum mihi filia debes:
Sæpè pater dixit: debes mihi nata nepotes.
ILLA VELVT CRIMEN TAEDAS EXOSA IVGALES
Pulchra verecundo ſuffundens ora rubore,
Inq. patris blandis hærens ceruice lacertis,
DA MIHI PERPETVA GENITOR CHARISSIME, DIXIT,
VIRGINITATE FRVI: dedit hoc Pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur: SED TE DECOR ISTE, QVOD OPTAS

ESSE VETAT; VOTOQ. TVO TVA FORMA REPVGNAT.

Fugit Phœbum blandientem, & inſequentem.

Viribus abſumptis expalluit illa, citæq.
Victa labore fugæ, ſpectans Peneidas vndas,
Fer, pater, inquit, opem, ſi flumina numen habetis:
Qua nimium placui, tellus, ait, hiſce: vel iſtam
Quæ fuit vt lædat, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor grauis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt.
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent: remanet nitor vnus in illa.
Hanc quoq. Phœbus amat, poſitaq. in ſtipite dextra
Sentit adhuc trepidare nouo ſub cortice pectus:
Complexuſq. ſuis ramos, vt membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui deus: at quoniam coniux mea nō potes eſſe,
Arbor eris certe, dixit, mea: ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure pharetræ.
Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox cauet; & longas viſent Capitolia pompas.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamq. tuebere quercum.
Vtq. meum intonſis caput eſt iuuenile capillis,
Tu quoq. perpetuos ſemper gere frōdis honores.
Finierat Pæan; factis modò laurea ramis

An-

Digitized by Google

Annuit; vtq. caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.

XXV.

Tempe nemus. Amnes ad Peneum propter amiſſam filiam conſolandum conuenientes. Luget & Inachus orbitatem ſuam. cuius filiam Iuppiter in vaccam transformarat, Iunoniq. petenti donauerat.

Est nemus Aemoniæ, prærupta quod vndique claudit
Syluaq; vocant Tempe, per quæ Peneus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis voluitur vndis:
Deiectuq. graui tenues agitantia fumos
Nubila conducit: ſummiſq. aſpergine ſyluis
Influit, & ſonitu pluſquam vicina fatigat.
Hæc domus, hæc ſedes, hæc sũt penetralia magni
Amnis: in his reſidens, facto de cautibus antro,
Vndis iura dabat, nymphiſq. colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primum,
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem.
Populifer Sperchius, & irrequietus Enipeus,
Apidanuſq; ſenex, leniſq. Amphryſus, & Aeas:
Moxq: amnes alij, qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus vndas.
Inachus vnus abeſt, imoq. reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamq. miſerrimus Io
Luget, vt amiſſam: neſcit, vitane fruatur,
An ſit apud manes: ſed ...

Eſſe putat nuſquam; atq. animo peiora veretur;

XXVI.

Quid factum Io mutata, vbi Iuno muneri à Ioue petitam accepit. Cuſtos ei Argus centoculus adhibitus. A patre agnoſcitur cum lamentis.

------------ Petit hanc Saturnia munus.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diua metum, timuitq. Iouem, & fuit anxia furti:
Donec Ariſtonide ſeruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctũ caput Argus habebat;
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem:
Cætera ſeruabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocumque loco, ſpectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamuis auerſus habebat.
Luce ſinit paſci, cum ſol tellure ſub alta eſt,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo:
Frondibus arboreis, & amara paſcitur herba:
Proq. toro, terræ non ſemper gramen habenti,
Incubat infelix: limoſaq. flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri; mugitus edidit ore:
Pertimuitq. ſonos, propriaq. exterrita voce eſt.
Venit & ad patrias, vbi ludere ſæpe ſolebat,
Inachidas ripas: nouaq. vt conſpexit in vnda
Cornua, pertimuit, ſeſeq. exterrita fugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipſe

Quæ

Quæ ſit;at illa patrem ſequitur,ſequiturq.ſorores:
Et patitur tangi, ſeq. admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patrijſq. dat oſcula palmis:
Nec retinet lacrymas:&,ſi modò verba ſuperſint,
Oret opem, nomenq. ſuum caſuſque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerũ,exclamat pater Inachus: inq.gementis
Cornibus, & niueæ pendens ceruice iuuencæ,
Me miſerũ, ingeminat:tunc es quæſita per omnes
Nata mihi terras? tu non inuenta, reperta es.
Luctus erat leuior, retices: nec mutua noſtris
Dicta refers: alto tantum ſuſpiria ducis:
Pectore:quodq.vnũ potes,ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos,tædaſq.parabam
Speſq. fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nũc tibi vir,& de grege natus habẽdus,
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe deum; præcluſaq. ianua lethi
Aeternum noſtros luctus extendit in æuum.
Talia dicenti ſtellatus ſummouet Argus;
Ereptamq. patri diuerſa in paſcua natam
Abſtrahit: ipſe procul montis ſublimè cacumen
Occupat;vnde ſedés partes ſpeculatur in omnes.

Mer-

Digitized by Google

XXVII.

Mercurius à Ioue ſubmiſſus Arguam ſuaui cantilena conſopitum interficit. Syringis nymphæ ob retinendam caſtitatem conuerſio in arundine. Argi oculos Iuno caudæ pauonis inſertat.

NEc ſuperũ rector mala tãta Phoronidos vltra
Ferre poteſt: natũq. vocat, quẽ lucida partu
Pleias enixa eſt, lethoq. det, imperat, Argum.
Parua mora eſt, alas pedibus, virgamq. potenti
Somniferam ſumpſiſſe manu, tegimenq. capillis.
Hæc vbi diſpoſuit, patria Ioue natus ab arce
Deſilit in terras: illic tegimenq. remouit,
Et poſuit pennas: tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, vt paſtor, per deuia rura capellas
Dum venit, adductas: & ſtructis cantat auenis.
Voce nouæ captus cuſtos Iunonius artis,
Quiſquis es, hoc poteris mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neq. enim pecori fœcundior vllo
Herba loco eſt; aptãq. vides paſtoribus vmbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: iunctiſq. canendo
Vincere arundinibus ſeruantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles euincere ſomnos.
Et quamuis ſopor eſt oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat. quærit quoq. (namq. reperta
Fiſtula nuper erat) qua ſit ratione reperta.
Tum deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,

Digitized by Google

Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias vna fuit, nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel, & ſatyros eluſerat illa ſequentes,
Et, quoſcunque deos, vmbroſaq. ſylua, feraxq.
Rus habet. Ortygiam ſtudijs, ipſamq. colebat
Virginitate deam: ritu quoq. cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet Latonia; ſi non
Corneus huic arcus; ſi non foret aureus illi.
Sic quoq. fallebat. Redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuq. caput præcinctus acuta
Talia verba refert: Tibi nubere, nympha, volẽtis
Votis cede dei. reſtabat plura referre.
Et precibus ſpretis fugiſſe per auia nympham,
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerat. hìc illam curſum impedientibus vndis,
Vt ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores:
Panaq. cum prenſam ſibi iam Syringa putaret,
Corpore pro nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres.
Dumq. ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemq. querenti.
Arte noua, vociſq. deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixiſſe, manebit.
Atq. ita diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe iunctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaq. lumina ſomno
Supprimit extemplo vocem, firmatq. ſoporem
Lan-

Languidà permulcens medicatà lumina virga.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo eſt confine caput ſaxoq. cruentum
Deijcit, & maculat præruptam ſanguine rupem.
ARGE IACES: QVODQ. IN TOT LVMINA LVMEN HABEBAS,
EXTINCTVM EST, CENTVMQ. OCVLOS NOX OCCVPAT VNA.
Excipit hos, volucriſq. ſuæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam ſtellantibus implet.

XXVIII.

Laruis terrificãtibus toto pænè orbe percurſato, in Aegypto tandem formam humanam recuperat Io: pro numine colitur: Epaphũ enititur.

PRotinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ,
Horrificamq. oculis, animoq. obiecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ; ſtimuloſq. in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem,
Vltimus immenſo reſtabas, Nile, labori.
Quem ſimul ac tetigit, poſitis in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoq. ardua collo,
Quod potuit, ſolos tendens ad ſidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu,
Cum Ioue viſa queri eſt, finemq. orare malorum.
Coniugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat, vt pœnas tandem rogat: Inq. futurum
Pone metus, inquit: numquam tibi cauſſa doloris

Hæc

Hæc erit: & ſtygias iubet hoc audire paludes.
Vt lenita dea eſt, vultus capit illa priores,
Fitq. quod ante fuit: fugiunt de corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt: fit luminis arctior orbis;
Contrahitur rictus, redeunt humeriq. manuſque
Vngulaq. in quinos diducta abſumitur vngues.
De boue nil ſupereſt. formæ niſi candor in illa.
Officioq. pedum nymphe contenta duorum
Erigitur, metuitq. loqui, quod more iuuencæ
Mugiat: & timide verba intermiſſa retentat:
Nunc dea Niligena colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Iouis: perq. vrbes iuncta parenti
Templa tenet.

XXIX.

Phaenthon patre Phœbo ſuperbus, conſilio matris eundem de veritate ſciſcitatum adit.

--------- Fuit huic animis æqualis, & annis
Sole ſatus Phaethon, quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboq. parente ſuperbum
Non tulit Inachides: Matriq. ait, omnia demens
Credis, & es tumidus genitoris imagine falſa.
Erubuit Phaethon, iramq. pudore repreſſit.
Et tulit ad Clymenen Apaphi conuicia matrem.
Quoque magis doleas, genitrix, ait, en ego liber
Ille ferox, tacui. pudet hæc opprobria nobis

Et

Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu, ſi modo ſum cæleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis, meq. aſſere cælo.
Dixit; & implicuit materno brachia collo.
Perq. ſuum, Meropiſq. caput tædaſq. ſororum
Traderet, orauit veri ſibi ſigna parentis. (ira
Ambiguũ eſt, Clymene precibus Phaenthõtis, an
Mota magis dicti ſibi criminis, vtraq. cælo
Brachia porrexit, ſpectanſq. ad lumina ſolis,
Per iubar hoc, inquit, radijs inſigne coruſcis,
Nate, tibi iuro, quod nos auditq. videtq.,
Hoc te, quẽ ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum: ſi ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi: ſitq. oculis lux iſta nouiſſima noſtris,
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates.
Vnde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modo fert animus, gradere, & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaethon, & concipit æthera mente:
Aethiopaſq. ſuos, poſitoſq. ſub ignibus Indos
Sidereis tranſit, patrioſq. adit impiger ortus.

Digitized by Google

ELECTORVM EX METAMORPHOSI

LIBER SECVNDVS.

SECTIO I.

Regiæ Solis deſcriptio.

REGIA Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſq. imitante pyropo:
Cuius ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat:
Argenti bifores radiabant lumine valuæ.
MATERIAM SVPERABAT OPVS nã mulciber illic
Aequore cælarat medias cingentia terras.
Terrarumq. orbem, cœlũq. quod imminet orbi
Cœruleos habeat vnda deos, Tritona canorum,
Proteaq. ambiguum, bale narumq. prementem
Aegæona ſuis immania terga lacertis,
Doridaq., & natas; quarum pars nare videtur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos:
Piſce vehi quædam: faciès non omnibus vna eſt,
Nec diuerſa tamen, qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, vrbeſq. gerit, ſyluaſque, feraſque,

Hu-

Digitized by Google

Fluminaq. & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc ſuperimpoſita eſt cæli fulgentis imago,
Signaq. ſex foribus dextris, totidemq. ſiniſtris.

I I.

Aduentus Phaetontis, Phœbi maieſtas, ſtipatores.

QVo ſimul accliuo Clymeneia limite proles
Venit, & intrauit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus,
Conſiſtitq. procul: nèq. enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis,
A dextra, læuaq. Dies, & Menſis, & Annus,
Sæcul aq. & poſitæ ſpatijs æqualibus Horæ:
Verq. nouum ſtabat cinctum florente corona:
Stabat nuda Aeſtas, & ſpicea ſerta gerebat:
Stabat, & Autumnus, calcatis ſordibus vuis:
Et glacialis Hyems, canos hirſuta capillos.

I I I.

Paterna humanitas, & ad fidem τῆς υἱότητος confirmandam, muneris, quamuis magni, cum iureiurando promiſſio.

INde loco medius rerum nouitate pauentem
Sol oculis iuuenem, quibus aſpicit omnia, vidit
quæque viæ tibi cauſſa? quid hac, ait, arce petiſti;
Progenies Phaethon haud inficianda parenti?
Ille refert; ò lux immenſi publica mundi,
Phœbe pater, ſi das vſum mihi nominis huius,

Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat,
Pignora da genitor, per quæ tua vero propago.
Credar;& hunc animis errorem detrahe noſtris
Dixerat: at genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiusq. accedere iuſſit:
Amplexuq. dato: nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoq.minus dubites,quod vis pete munus,&illud
Me tribuente feres. promiſſi teſtis adeſto.
Dijs iuranda palus, oculis incognita noſtris.

IV.

Expoſcit Phaethon moderamen currus ad vnũ diem. Patrem promiſſi pœnitet. Pluribus argumentis petitionem fruſtra diſſuadet.

VIx bene deſierat; currus petit ille paternos,
Inde diẽ alipedũ ius,& moderamen equorum.
Pœnituit iuraſſe patrem: qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, temeraria, dixit,
Vox mea facta tua eſt: vtinam promiſſa liceret
Non dare. confiteor, ſolum hoc tibi,nate,negaré.
DISSVADERE LICET: NON EST TVA TVTA VOLVNTAS.
MAGNA PETIS PHAETHON,ET QVAE NON VIRIBVS ISTIS
MVNERA CONVENIVNT, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis;non eſt mortale quod optas.

Plus

Digitized by Google

Plus etiam quam quod ſuperis cõtingeres fas eſt
Neſcius affectas, Placeat ſibi quiſque licebit,
Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe,
Me valet excepto. vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra.
Non aget hos currus: ET QVID IOVE MAIVS HABETVR.
Ardua prima via eſt & quà vix mane recentes
Enituntur equi; medio eſt altiſſima Cælo:
Vnde mare, & terras ipſi mihi ſæpe videre
Fit timor, & pauida trepidat formidine pectus,
Vltima prona via eſt, & ege moderamine certo;
Tunc etiam, quæ me ſubiectis excipit vndis,
Ne ferat in preceps, Thetys ſolet ipſa vereri
Adde quod aſſidua rapitur vertigine Cœlum.
Sideraq: alta trahit, celeriq. volumine torquet.
Nitor in aduerſum? neç me, quî çætera vinçit
Impetus, & rapido contrarius euehor orbi.

V,

Adduntur prioribus aliæ rationes, & deſcribitur curſus.

Finge datos currus, quid ages? poteriſne rotatis
Obuius ire polis, ne te citus auferat axis?
Porſitan, & lucos illic, vrbeſq. deorum
Concipias animo, delubraq ditia donis
Eſſe: per inſidias iter eſt, formaſq. ferarum.
Vtq. viam teneas, nulloq. errore traharis;

Per tamen aduerſi gradieris cornua Tauri,
Aemonioſq. arcus, violentiq. ora Leonis,
Sæuaq. circuitu curuantem brachia longo
Scorpion, atq. aliter curuantem brachia Cancrum
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
Quos in pectore habẽt, quos ore, & naribus efflãt
In promptu regere eſt. vix me patiũtur, vbi acres
Incaluere animi; ceruixq. repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi cauſſa doloris,
Nate caue; DVM RESQ. SINIT, TVA COR RIGE VOTA.
Scilicet vt noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo,
Et patrio pater eſſe metu probor. aſpice vultus,
Ecce meos; VTINAMQ. OCVLOS IN PECTORA POSSES
INSERERE, ET PATRIAS INTVS DEPREHENDERE CVRAS.
Deniq. quicquid habet diues, circumſpice mũdus:
deq. tot, ac tantis cœli, terræq. mariſq.
Poſce bonis aliquid, nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc vnum, quod vero nomina pœna.
Non honor eſt. POENAM, PHAETON, PRO MVNERE POSCIS.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur, (ſtygias iurauimus vndas)
Quodcunq. optaris; ſed tu ſapientius opta.

Fi-

Digitized by Google

Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat,
Propoſitumq. premit, flagratq. cupidine currus,
Ergo quà licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit iuuenem, Vulcania munera, currus
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curuatura rotæ, radiorum argenteus, ordo,
Per iuga chryſolitj, poſitæq. ex ordine gemmæ;
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.

V I.

Aurora ſe oſtentat. Horæ equos currui ſubiũgũt

DVmq. ea magnanimus Phaetó miratur, opuſq.
Perſpicit: ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas aurora fores & plena roſarum
Atria: diffugiunt ſtellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione nouiſſimus exit.
Tum pater vt terras, mundumq. rubeſcere vidit,
Cornuaq. extremæ velut euaneſcere lunæ,
Iungere equos Titan velocibus Imperat Horis.
Iuſſa deæ cèleres peragunt: ignemq. vomentes,
Ambroſiæ ſucco ſaturos, præſepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntq. ſonantia *fræna.*

V I I.

TVm pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Impoſuitq. comæ radios; præſagaq. luctus
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes his ſaltem monitis parere parentis,

PARCE PVER STIMVLIS, ET FORTIVS VTERE LORIS.
Sponte ſua properant: labor eſt inhibere volãtes
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus:
Sectus in obliquum eſt lato curuamine limes,
Zonarumq. trium contentus fine, polumq.
Effugit Auſtralem, iunctamq. aquilonibus Arctõ,
Hac ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Vtq. ferant æquos, & cælum, & terra calores,
Nec preme, nec ſummũ, moderare per aera currũ
Altius egreſſus cæleſtia ſigna cremabis:
Inferius, terras: MEDIO TVTISSIMVS IBIS.
Neu te dexterior tortum declinet ad anguem:
Neue ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram:
INTER VTRVMQ TENE, fortunę cetera mãdo
Quæ iuuet, & melius, quam tu tibi conſulat, opto;
Dum loquor, Heſperio poſitas in littore metas
Humida nox te tigit: non eſt mora libera nobis.
Poſcimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſilijs, non curribus vtere noſtris,
Dum potes, & ſolidis etiam nunc ſedibus aſtas:
Dumq. male aptatos non dũ premis inſcius axes:
Quæ tutus ſpectat, ſine me dare lumina terris.
Occupat ille leuem iuuenili corpore currum:
Statq. ſuper, manibuſq, datas contingit habenas,
Gaudet, & inuito grates agit inde parenti.

Erra-

VIII.

Erratica, & infelix aurigatio, non ſine varijs, & ingentibus rerum naturæ detrimentis. Ac primum ebuorũ petulãtia, & altera inſolitis afflata feruoribus.

INterea volucres Pyrois, Eous, & Aethon
Solis equi, quartuſq. Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibuſq, repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys, factorum ignara nepotis,
Reppulit, & facta eſt immenſi copia cœli,
Corripuere viam: pedibuſq· per aera motis
Obſtantes ſcindunt nebulas, penniſq. leuati
Prætereunt ortos, iiſdem de partibus Euros.
Sed leue põdus erat: nec quod cognoſcere poſſẽt
Solis equi: ſolitaq. iugum grauitate carebat.
Vtq. labant curuæ iuſto ſine pondere naues,
Perq. mare inſtabiles nimia leuitate feruntur:
Sic onere insueto vacuos dat in aere ſaltus,
Succutiturq. alte, ſimiliſq. eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumq. relinquunt
Quadriiuges ſpatiũ, nec quo prius, ordine currũt,
Ipſe pauet, nec qua commiſſas flectat habenas:
Nec ſcit, quà ſit iter: nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radijs gelidi caluere triones,
Et vetito fruſtra tentaruut æquore tingi.
Quæque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpẽs,
Frigore pigra prius, nec formidabilis vlli.

Inga-

Incaluit, ſumpſitq. nouas feruoribus iras.
Te quoq. turbatum memorant fugiſſe, Boote,
Quamuis tardus eras,& te tua plauſtra tenebant.

IX.

Phaethontis pallor, tremor, facti pœnitudo, metus, ἀπορία, equorũ vagi per ſupera curſus

VT vero terras deſpexit ab æthere ſummo
Infelix Phaethon, penitus, penituſq. iacentes;
Palluit,& ſubito genua intremuere timore:
Suntq. oculis tenebræ per tantum lumen obortę:
Et iam mallet equos nunquam tetigiſſe paternos.
Iam cognoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Iam meropis dici cupiens, ita fertur, vt acta
Præcipiti pinus Borea, cui cuncta remiſit
Fræna ſuus rector: quam diis, votiſq. reliquit.
Quid faciat? multum cœli poſt terga relictum;
Ante oculos plus eſt; animo metitur vtrumq.
Et modò, quos illi fas tuni contingere non eſt,
Proſpicit occaſus, ; interdum reſpcit ortus:
Quidq. agat ignatus, ſtupet:& nec frena remittit,
Nec retinere valet, nec nomina nouit equorum.
Sparſa quoque, in vario paſſim miracula cœlo,
Vaſtarumq. videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos vbi brachia concauat arcus
Scorpius, & cauda, flexiſq. vtrinq. lacertis,
Porrigit in ſpatium ſignorum mēbra duorum.
Hunc puer vt nigri madidum ſudore veneni

Vulnera

Vulnera curuata meditantem cuſpide vidit,
Mentis inops gelida formidine lora remiſit.
Quæ poſtquam ſummo ſenſere iacentia tergo,
Expatiantur equi; nulloq. inhibente, per auras
Ignotæ regionis eunt: quaque impetus egit,
Hac ſine lege ruunt. altoq: ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntq. per auia currum:
Et modo ſumma petunt, modo per decliue, viaſq.
Præcipites, ſpatio terræ propiore feruntur,
Inferiuſq. ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos, ambuſtaq. nubila fumant.

X.

Quantum damni in terris. & aqui, factum ex incendijs ſolaribus.

CORripitur flammis vt quæque altiſſima tellus,
Fiſſaq. agit rimas, & ſuccis aret ademptis,
Pabula caneſcunt, cum frondibus vritur arbos:
Materiamq. ſuo præbet ſeges arida damno.
Parua queror: magnæ pereunt cũ mœnibus vrbes
Cũq. ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: Syluæ cum montibus ardẽt.
Ardet Athos, tantusq. Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et tum ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide,
Virgineuſq. Helicon, & nondũ Oeagrius Aemus,
Ardet in immenſum geminatis ignibus Aetna,
Parnaſſuſq. biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys
Et tandem niuibus Rhodope caritura, Mimaſq.

Dindymaq,& Mycale,natuſq. ad ſacra Citherō:
Nec proſūt Scythiæ ſua frigora:Caucaſus ardet,
Oſſaq. cum pindo , maiorq. ambobus Olympus.
Aeriæq. Alpes , & nubifer Apenninus.
Dum vero Phaethon cunctis è partibus orbem
Aſpicit accenſum , nec tantos ſubſtinet æſtus :
Feruenteſq, auras , velut è fornace profunda,
Ore trahit , curruſq. ſuos candeſcere ſentit.
Et neque iam cineres, eiectatamq. fauillam
Ferre poteſt: calidoq. inuoluitur vndiq. fumo:
Quoque eat,aut vbi ſit, picea caligine tectus,
Neſcit. & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sangnine tunc credūt in corpora ſumma vocato,
Aethiopum Populos nigrum traxiſſe colorem .
Tum facta eſt Lybie raptis humoribus æſtu
Arida : tum nymphæ paſſis,fonteſq. lacuſq.
Defleuere comis : quærit Bœotia Dixçen ,
Argos Amymonen, , Ephyre Piremidas vndas,
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumauit in vndis.
Peneuſq. ſenex , Theutrantæuſq. Caycus ,
Et celer Iſmenos, , cum Phocaico Erymantho:
Arſuruſq. iterum Xanthus, flauuſq. Lycormas ,
Quique recuruatis ludit Mæander in vndis,
Mygdoniuſq. Melas , & Tænarius Euroras:
Arſit , & Euphrates Babylonius : arſit Ortntes ,
Thermoodonq, citus, Gangeſq.& Phaſis,& Iſter
Aeſtuat

Aeſtuat Alpheus, ripæ Sperchiades ardent:
Quodq; ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurũ
Et, quæ Mæonias celebrabant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitq. caput, quod adhuc latet: oſtia ſeptẽ
Puluerulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Sors eadẽ Iſmarios Hebrũ cum Strymone ſiccat,
Heſperioſq: amnes, Rhenũ, Rhodanũq; Padũq;,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia Tybrum.
Diſſilit omne ſolum: penetratq. in tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum coniuge regem;
Et mare contrahitur: ſiccæq. eſt campus arenæ,
Quod modo pôtus erat: quoſq; altũ texerat æquor
Exiſtunt montes, & ſparſas Cyclades augent:
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curui
Tollere conſuetas audeat delphines in auras.
Corpora Phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata iacent: ipſum quoq. Nerea fama eſt,
Doridaq. & natas tepidis latuiſſe ſub vndis.
Ter Neptunus aquis cum coruo brachia vultu
Exerere auſus erat: ter non tulit aeris ignes.

X I.

Telluris cum Ioue de ſuis, atque adeo totius natura exuſtionibus ſeria expoſtulatio.

ALma tamen tellus, vt erat circumdata ponto
Inter aquas pelagi, contractoſq; vndiq. fontes,
Qui

Digitized by Google

Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris;
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitq. manum fronti magnoq. tremore
Omnia concutiens Paulum ſubſedit: & infra,
Quam ſolet eſſe, fuit: ſacraq. ita voce profatur.
Si placet hoc, meruiq. quid, ò tua fulmina ceſſant
Summe deum? liceat periturae viribus ignis,
Igne perire tuo, clademq. auctore leuare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſoluo:
(Preſſerat ora vapor) toſtos en aſpice crines:
Inq. oculis fumum: volitant ſuper ora fauillæ:
Hoſne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officijq. refers, quòd adunci vulnera aratri,
Raſtrorumq. fero, totoq. exerceor anno;
Quod pecori frondes, alimentaq. mitia fruges
Humano generi, vobis quoque thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid vndæ?
Quid meruit frater? cur illis tradita ſorte
Aequora decreſcunt, & ab æthere longius abſũt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At cœli miſerere tui: circumſpice, vtrinque
Fumat vterq. polus: quos ſi violauerit ignis
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat,
Vixq. ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cœli,
In chaos antiquum confundimur. eripe flammis;
Si quid adhuc ſuper eſt; & rerum cõſule ſummæ.

Dixe-

Digitized by Google

Dixerat hæc tellus: neqne enim tolerare vaporē
Vlterius potuit, nec dicere plura, ſuumq.
Rettulit os in ſe, propioraq. manibus antra.

XII.

Phaethon Fulmine à Ioue curru excuſſus, & in Eridanum delapſus à Nymphis ſepelitur. Eius Epitaphium.

AT pater omnipotens ſuperos teſtatus, & ipsū
Qui dederat currus, niſi opē ferat, omnia fato
Interitura graui. ſummam petit arduus arcem
Vnde ſolet nubes latis inducere terris:
Vnde mouet tonitrus, vibrataq. fulmina iactat.
Sed neq. quas poſſet terris indncere nubes,
Tunc habuit: neq. quos cœlo demitteret, imbres.
Intonat, & dextra libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam: pariterq. animaſq. rotiſq:
Exuit, & ſæuis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi, & ſaltu in contraria facto
Colla iugo eripiunt, abruptaq. lora relinquunt.
Illic fræna iacent, Illic temone reuulſus
Axis: in hac radij fractarum parte rotarum:
Sparſaq. ſunt latè laceri veſtigia currus,.
At Phaethon rutilos flamma populante capillos
Voluitur in præceps, longoq. per aera tractu
Fertur: vt interdum de Cælo ſtella ſereno,
Quæ ſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul à patria diuerſo maximus orbe

Excipit

Excipit Eridanus : fumantiaq. abluit ora.
Naiades Heſperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dat tumulo:ſignãt,quoq.carmina ſaxum
HIC SITVS EST PHAETON CVRRVS
AVRIGA PATERNI:
QVEM SI NON TENVIT,MAGNIS TA-
MEN EXCIDIT AVSIS:

XIII.

Phœbi, Clymenes parentum, Heliadum ſororũ mœror,vnde hæ in populos,earum verò lacrymæ in electorum tranſierunt .

AT pater obductos luctus miſerabilis egro
Condiderat vultus:& ſi modo, credimus,vnũ
Iſſe diem ſine ſole ferunt: incendia lumen
Præbebant, ALIQVISQ. MALO FVIT VSVS
IN ILLO.
At Clymene poſtquam dixit,quæcunq.fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris.& amens,
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem :
Exanimeſq. artus primò , mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tamen peregrina condita ripa :
Incubuitq. loco , nomenq. in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & aperto pectore fouit ;
Nec minus Heliades lugent, & inania morti
Munera dant lacrymas,& cæſæ pectora palmis,
Non auditurum miſeras Phaetonta quærelas
Nocte, dieq. vocant , aſternunturq. ſepulchro,
Luna

Digitized by Google

Luna quater niueis implerat cornibus orbem:
Illæ more ſuo (nam morem fecerat vſus)
Plangorem dederant: è queis Phaetuſa ſororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes. ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubita radice retenta eſt.
Tertia dum crinem manibus laniare pararet,
Auellit frondes: hæc ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumq. ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Perq. gradus vterum, pectuſq. humeroſq. manuſq;
Ambit, & extabant, tantum ora vocantia matrē.
Quid faciat mater? niſi, quò trahit impetus illam,
Huc eat, atq. illuc; &, dum licet oſcula iungat?
Non ſatis eſt: truncis auellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit. at inde
Sanguineæ manant, tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor, mater, quæcumq. eſt ſaucia, clamat:
Parce precor: noſtrū laceratur in arbore corpus.
Iamq; vale. Cortex in verba nouiſſima venit.
Inde fluunt lacrymæ, ſtillataq. ſole rigeſcunt
De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda latinis.

Digitized by Google

X I V.

Cycnus Ligurum rex, cognatum Phaetontem ad flumen deplorans, in auem ſibi cognominem transformatur.

Affuit huic monſtro proles Steneleia Cycnus;
Qui tibi materno quamuis à ſanguine iunctus,
Mente tamen, Phaeton, propior fuit. ille relicto
(Nã Ligurum populos, & magnas rexerat vrbes)
Imperio, ripas virides, amnemq. querelis
Eridanum impleuerat, ſyluamq. ſororibus auctam:
Cum vox eſt tenuata viro; canæq. capillos
Diſſimulant plumæ; collumq, a pectore longe
Porrigitur, digitoſq. ligat iunctura rubentes:
Penna latus velat, tenet os ſine acumine roſtrũ;
Fit noua Cycnus auis: nec ſe cœloq. Iouiq,
Credit vt iniuſtè miſſi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patuloſq. lacus: ignemq. peroſus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

X V.

Phœbus ſqualidus, mœſtus, Ioui ſuccenſens, detrectat functionem conſuetam. Cedit tandem auctoritati aliorum diuum: & in equos recollectos, ſtimulo, ac verberibus ſæuit.

Squalidus interea genitor Phaetontis, & expers
Ipſe fuit decoris; qualis cum deficit orbi
Eſſe ſolet, lucemq. odit ſeq. ipſe, diemq.

Datq,

Datq. animum in luctus;& luctibus adijcit iram.
Officiumq. negat mundo. Satis, inquit, ab ęui
Sors mea principijs fuit irrequieta: pigetq.
Actorum ſine fine mihi, ſine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omneſq. dei non poſſe fatentur,
Ipſe agat; vt ſaltem dum noſtras tentat habenas
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc ſciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere terris,
Supplice voce rogāt: miſſos quoq. Iuppiter ignes
Excuſat, precibuſq. minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore pauentes
Phœbus equos, ſtimuloq. dolens, & verbere ſæuit.
Sæuit enim, natumq. obiectat, & imputat illis.

XVI.

Iupiter cœleſtia, & terreſtria obiens, læſæ (in Arcadia potiſſimum, vbi natus) redintegrat.

At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit, & ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quæ poſtquam firma, ſuiq.
Roboris eſſe videt; terras hominumq. labores
Perſpicit (Arcadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ) fonteſq. & nondum audentia labi

Flumina reſtituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus. læſaſq. iubet reuireſcere ſyluas.

XVII.

Iunonis in pellicem Caliſtonem furor: quam in vrſam commutatam, vna cum Arcade, eius ex Ioue filio, Iupiter ſideribus infert.

SEnſerat hoc olim magni matrona Tonantis,
Diſtuleratq. graues in idonea tempora pœnas.
Cauſſa moræ nulla eſt: & iam puer Arcas (idipſũ
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quò ſimul obuertit ſæuam cum lumine mentem,
Scilicet hoc etiam reſtabat, adultera, dixit,
Vt fœcunda fores, fieretque iniuria partu
Nota: Iouiſq. mei teſtatum dedecus eſſet,
Haud impunè feres: adimam tibi namq. figuram,
Qua tibi, quaq. places noſtro importuna marito:
Dixit, & arreptam prenſis â fronte capillis
Strauit humi pronam: tendebat brachia ſupplex,
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis.
Curuariq. manus, & aduncos creſcere in vngues,
Officioq. pedum fungi; laudataq. quondam
Ora Ioui, lato fieri deformia rictu.
Neue preces animos, & verba precantia flectant,
Poſſe loqui eripitur: vox iracunda, minaxq.
Plenaq. terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoq. manſit in vrſa:

Digitized by Google

Aſſiduoq. ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcumq. manus ad cælum, & ſidera tollit:
Ingratumq. Iouem nequeat cum dicere, ſentit.
Ah quoties ſola non auſa quieſcere ſylua,
Ante domum, quondamq, ſuis errauit in agris?
Ah quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt;
Venatrixq. metu venantum territa fugit?
Sæpe feris latuit viſis, oblita quid eſſet,
Vrſaq. conſpectos in montibus horruit vrſos:
Pertimuitq. lupos, quamuis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adeſt, ter quinq. ferens natalibus annos.
Dumq. feras ſequitur, dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibusq. plagis ſyluas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem: quæ reſtitit Arcade viſo;
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo
Arcuit omnipotens: pariterq. ipſoſq. nefaſq.
Suſtulit, & celeri raptos per inania vento.
Impoſuit cœlo, vicinaq. ſidera fecit.

XVIII.

Iuno ab Oceano, & Thetide impetrat, ne iſthæc aſtra vmquam occidere, & in vndas ſuas mergi patiantur.

INtumuit Iuno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit: & ad canã deſcendit in æquora Tethyn,
Oceanumq. ſenem: quorum reuerentia mouit

Digitized by Google

Sæpè deos: cauſamq. viæ ſcitantibus, inquit:
Quæritis, ætherëis, quare regina deorum
Sedibus hic adſim? pro me tenet altera cœlum:
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, cœlo
Videritis ſtellas illic, vbi circulus axem
Vltimus extremum, ſpatioq. breuiſſimus ambit.
Eſt vero, cur quis, Iunonem lædere nolit?
Offenſamq. tremat, quæ proſum ſola nocendo?
O ego quantũ egi! quàm vaſta potẽtia noſtra eſt
Eſſe hominem vetui: facta eſt dea. Sic ego pœnas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vendicet antiquam faciem, vultuſq. ferinos
Detrahat, argolica quod in ante Phoronide fecit.
Cur non, & pulſa ducit Iunone, meoq.
Collocat in thalamo, ſocerumq. Lycaona ſumit?
At vos, ſi læſæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cœruleo ſeptem prohibete triones,
Sideraq. in cœlum ſtupri mercede recepta
Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex.
Dij maris annuerant. habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus aera pictis.

XIX.

Apollo Aeſculapio infantem ex Coronide ſuſceptum (quis enim vel modicè litteratus, vel puer etiam ſcholaſticus ignorat, quàm liberi harum rerum dÿ gentiliũ à Poetis inducantur?)

tur?) Chironi Centauro educandum commiſerat. Ocyroes huius filiæ de eodem infante, adeoque de ipſo Patre ſuo vaticinium, & in equam μεταμόρφωσις

SEmifer interea diuinæ ſtirpis alumno
Lætus erat, miſtcq. oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri, quam quondã nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocauit
Ocyroen. Non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo vbi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitq. deo, quem clauſum pectore habebat.
Aſpicit infantem: Totiq. ſalutifer orbi
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit, idq. ſemel diis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flãma prohibebere auita:
Eque deo corpus fies exangue, deuſq.
Qui modo corpus eras: & bis tua fata nouabis.
Tu quoq. chare pater, nunc immortalis, & æuis
Omnibus vt maneas naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto:
Teq. ex æterno patientem numina mortis
Efficient, tripliceſq. deæ tua fila reſoluent.
Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis

Sæpè deos: cauſamq. viæ ſcitantibus, inquit:
Quæritis, æthereis, quare regina deorum
Sedibus hic adſim? pro me tenet altera cœlum:
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, cœlo
Videritis ſtellas illic, vbi circulus axem
Vltimus extremum, ſpatioq. breuiſſimus ambit.
Eſt vero, cur quis, Iunonem lædere nolit?
Offenſamq. tremat, quæ proſum ſola nocendo?
O ego quantũ egi! quàm vaſta potẽtia noſtra eſt
Eſſe hominem vetui: facta eſt dea. Sic ego pœnas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vendicet antiquam faciem, vultuſq. ferinos
Detrahat, argolica quod in ante Phoronide fecit.
Cur non, & pulſa ducit Iunone, meoq.
Collocat in thalamo, ſocerumq. Lycaona ſumit?
At vos, ſi læſæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cœruleo ſeptem prohibete triones,
Sideraq. in cœlum ſtupri mercede recepta
Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex.
Dij maris annuerant. habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus aera pictis.

XIX.

Apollo Aeſculapio infantem ex Coronide ſuſceptum (quis enim vel modicè litteratus, vel puer etiam ſcholaſticus ignorat, quàm liberi harum rerum dij gentiliũ à Poetis inducantur?)

Digitized by Google

tur?) Chironi Centauro educandum commiſerat. Ocyroes huius filiæ de eodem infante, adeoque de ipſo Patre ſuo vaticinium, & in equam μεταμόρφωσις

SEmifer interea diuinæ ſtirpis alumno
Lætus erat, miſtoq. oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri, quam quondã nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocauit
Ocyroen. Non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo vbi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitq. deo, quem clauſum pectore habebat,
Aſpicit infantem: Totiq. ſalutifer orbi
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit, idq. ſemel diis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flãma prohibebere auita:
Eque deo corpus fies exangue, deuſq.
Qui modo corpus eras: & bis tua fata nouabis.
Tu quoq. chare pater, nunc immortalis, & æuis
Omnibus vt maneas naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto:
Teq. ex æterno patientem numina mortis
Efficient, tripliceſq. deæ tua fila reſoluent.
Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis

Digitized by Google

Pectoribus, lacrymæq. genis, labuntur obortæ.
Atq. ita præuertunt, inquit, me fata, vetorq.
Plura loqui: vociſq. meæ præcluditur vſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi: mallem neſciſſe futura,
Iam mihi ſubduci facies humana videtur:
Iam cibus erba placet: iam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognataq. pectora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaq. verba fuerunt.
Mox, nec verba quidẽ, nec equæ ſonus ille videtur
Sed ſimulantis equam; paruoq. in tempore certos
Edidit hinnitus; & brachia mouit in herbas.
Tum digiti coeunt & quinos alligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula; creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit: vtq. vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterq. nouata eſt
Et vox, & facies, nomen quoq. monſtra, dederũt,

X X.

Mercurius Apollini armentum paſcenti, boues furatur; Battum ſenem, proditorem ſuum, induere ſaxum compellit.

FLebat opemq: tuam fruſtra Philyreius eros,
Delphice, poſcebat: nã nec reſcindere magni
Iuſſa Iouis poteras: nec, ſi reſcindere poſſes,

Tunc

Tunc aderas: Elim Meſſeniaq. arua colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit, onuſq. fuit baculus ſylueſtris oliuæ,
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis;
Dumq. amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet,
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boues. Videt has Atlantide Maia
Natus, & arte ſua ſyluis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi natus in illo
Rure ſenex: Battum vicinia tota vocabant.
Diuitis hic ſaltus, herboſaq. paſcua Nelei,
Nobiliumq. greges cuſtos ſeruabat equarum.
Hunc timuit: blandaq. manu ſeduxit: & illi,
Quiſquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega, neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam,
Et dedit: accepta voces hac reddidit hoſpes:
Tutus eas: lapis iſte prius tua furta loquetur:
Et lapidem oſtendit. Simulat Ioue natus abire:
Mox redit, & verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſi quos hoc limite, dixit,
Ire boues: fer opem, furtoq. ſilentia deme:
Iuncta ſuo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
At ſenior, poſtquã eſt merces geminata; ſub illis
Montibus, inquit, erat, & erant ſub montibus illis
Riſit, Atlantiades, &, me mihi perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: periuraq. pectora vertit
In

In durum ſilicem: qui nunc quoq. dicitur index;
Inq. nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

XXI.

Mercurius coniugium Herſes per germanam eius Aglauron petiuerat: quæ aurum ab eo pro opera pacta fuerat. Huic Pallas cum ob auaritiam, tum ob arcanum antea reuelatum indignans Inuidiam ad eam inficiendam mittit. Ergo domus, perſona ingenium inuidiæ, prorſus Ouidianè, hoc eſt, ingenioſè, & γραφικωτάτως nunc deſcribuntur.

PRotinus Inuidiæ nigro ſquallentia tabo
Tecta petit. Domus eſt imis, in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento:
Triſtis, & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc vbi peruenit bello metuenda virago,
Conſtitit ante domum (neq. enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Inuidiam: viſaq. oculos auertit: at illa
Surgit humo pigre, ſemeſarumq. relinquit
Corpora ſerpentum. paſſuq. incedit inerti:
Vtq. deam vidit formaq. armiſq. decoram,
Ingemuit, vultumq. deæ ad ſuſpiria duxit,
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto:
Nuſquam

Digitized by Google

Nuſquam recta acies; liuent rubigine dentes;
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno;
Riſus abeſt: niſi quem viſi fecere dolores.
Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitq. videndo
Succeſſus hominum: carpitq. & carpitur vnà:
Suppliciũq.ſuũ eſt. Quamuis tamen oderat illã,
Talibus affata eſt breuiter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis vnam:
Sic opus eſt: Aglauros ea eſt. Haud plura locuta
Fugit, & impreſſa tellurem reppulit haſta.
Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parua dedit, ſucceſſorumq. Mineruæ
Indoluit: baculumq. capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant: adopertaq. nubibus atris,
Quacunq. ingreditur, florentia proterit arua:
Exuritq. herbas. & ſumma papauere carpit;
Afflatuq. ſuo populoſque vrbeſq. domoſq.
Polluit, & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniiſq. opibuſq. & feſta pace virentem.
Vixq. tenet lacrymas quia nil lacrymabile cernit,

Sub-

XXII.

Subditis ab inuidia ſtimulis Aglauros, felicitate ſororis, Mercurio nuptura, immane quantum cruciatur Aduenientem, & quamuis blandè rogantem excludere aggreditur; & in ſaxum ab eodem conuertitur,

SEd poſtquam thalamos intrauit Cecrope natæ,
Iuſta facit, pectuſq. manu ferrugine tincta
Tangit, & armatis præcordia ſenſibus implet;
Inſpiratq. nocens virus, piceumq. per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone venenum.
Neve mali cauſæ ſpatium per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumq. ſororis
Coniugium, pulchraq. deum ſub imagine ponit:
Cunctaq. magna facit; quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur; & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentaq. miſerrima tabe
Liquitur; vt glacies incerto ſaucia ſole;
Felicisq. bonis aliter non vritur Herſes,
Quàm cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neq. dant flammas, leniq tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quidquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in aduerſo venientem limine ſedit,
Excluſura Deum: cui blandimenta preceſq.
Verbaq: iactanti mitiſſima. Deſine, dixit:
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.

Ste-

Stemus, ait pacto velox Cyllenius iſto:
Cælataſq. fores, virga pateſcit, at illi
Surgere conanti, partes quaſcunq. ſedendo,
Flectimus, ignaua nequeunt grauitate moueri.
Illa quidem pugnat recto ſe attollere trunco;
Sed genuum iunctura riget frigusque per artus
Labitur, & pallent amiſſo ſanguine venæ,
Vtq. malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiat is addere partes:
Sic lethalis in hyems paulatim in pectora venit,
Vitaleſq. vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt: nec ſi conata fuiſſet,
Vocis habebat iter: ſaxum iam colla tenebat;
Oraq. duruerant; ſignumq. exangue tenebat.

XXIII.

Res veras, & hiſtoricas quoque fictis fabulis, vel allegoriis velare, atque inuo uere, & obliquis figurationibus alio detorquere, vt Lactantius ait, ſolemne eſt Poetis. Nauis, qua rapta eſt Europa Agenoris Phœnicum regis filia in littore cum ſodalibus flores carpēs, παράσημον ſeu inſigne taurum habuit: & ipſa Taurus dicta eſt etiam. Auecta eſt in Cretam, & donata in connubium regi, cui nomen Iuppiter. Eidem filios Minoem, & Rhadamantem genuit. Vide Palephatum. Hunc igitur Poetæ ludentes, Iouem tauri formam in ſe capeſſen-

Digitized by Google

tem, Mercurio ſubſeruiente, Europam rapuiſſe comminiſcuntur. Quam rem vt à tanti numinis maieſtate alieniſſimam, grauiter aliquot verſibus inſectatur Ouidius. Nihil obſcænum continet hæc fabula. Duos dumtaxat verſiculos induximus.

HAs vbi verborum pœnas, mentiſq. profanæ
Cepit Atlantiades, dictas è pallade terras
Linquit; & ingreditur iactatis æthera pennis,
Seuocat hunc genitor: neç cauſſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait, iuſſorum nate meorum,
Pelle moram, ſubitoq. celer delabere curſu
Quæq. tuam matrem tellus à parte ſiniſtra,
Suſpicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete, quoq. procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit: & expulſi iam dudum monte iuuenci
Littora iuſſa petunt: vbi magni filia regis
Ludere Virginibus Tyriis comitata ſolebat.
NON BENE CONVENIVNT, NEC IN
VNA SEDE MORANTVR.
MAIESTAS, ET AMOR: SCEPTRI GRAVITATE RELICTA;
ILLE PATER, RECTORQ. DEVM, CVI
DEXTRA TRISVLCIS
IGNIBVS ARMATA EST, QVI NVTV
CONCVTIT ORBEM.

IN-

Digitized by Google

INDVITVR FACIEM TAVRI, MISTVSQ. IV VENCIS

MVGIT, ET IN TENERIS FORMOSVS OBAMBVLAT HERBIS.

Quippè color niuis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcauere pedis, nec ſoluit aquaticus Auſter.
Colla toris extant, armis palearia pendent.
Cornua parua quidem; ſed quæ contédere poſſes
Facta manu, puraq. magis pellucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen;
Pacem vultus habet, miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prælia nulla minetur.
Sed quamuis mitem, metuit contingere primò.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Qui nunc alludit, viridiq. exultat in herba:
Nunc latus in fuluis niueum deponit arenis,
Paulatimq. metu dempto, modo pectora prebet
Virginea palpanda manu: modo cornua ſertis
Impedienda nouis. Auſa eſt quoque regia virgo
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Tum deus à terra, ſiccoq. a littore ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in vndis.
Inde abit vlterius, medijq. per equora pennis
Fert prædam. pauet hæc: littuſq. ablata relictũ
Reſpicit, & dextra cornu tenet: altera dorſo
Impoſita eſt; tenues ſinuantur flamine veſtes.

F I N I S

ROMAE, MDCLVII.

Typis Fabij de Falco.

Andrea lampieri

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google